

зору процесів номінації, особливостей використання в різних стилях на матеріалі не лише української та чеської, а й інших слов'янських мов.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К., 2002; 2. *Коротич К.В.* Асоціативно-семантичне поле “безпека / небезпека” в дискурсі української преси ХХ–ХХІ століть: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01 – українська мова. – Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна. – Харків, 2007; 3. *Пасічник В.* Філософська категорія безпеки як рсново нової парадигми державного управління національною безпекою // Демократичне врядування [Електронний ресурс]: Наук. Вісн. – 2011. – Вип. 7; 4. *Полтораков О.* Реконцептуалізація поняття “безпека” в сучасному політико – політологічному дискурсі // Політичний менеджмент. – 2009. – № 5. – С. 19 – 28; 5. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost.* – Praha, 2005; 6. *Zeman P. a kol.* Česká bezpečnostní terminologie. – Brno, 2003.

Шевцова М. (Брно, Чеська Республіка)

Ukrajinské a české frazeologické jednotky v dětském folklóru (aspekt etnolingvistický a translatologický)

Стаття аналізує фразеологічний словниковий запас (порівняння та примовки), який зустрічається у дитячому фольклорі в чеській та українській мовах. Перекладач може користатися різними перекладацькими методами – етнолінгвістика може йому значно допомогти вибрати кращий метод.

Ключові слова: фразеологія, дитячий фольклор, етнолінгвістика, переклад

Данная статья анализирует фразеологический словарный запас (сравнения и присловья), который встречается в детском фольклоре в чешском и украинском языках. Переводчик может воспользоваться различными переводческими методами – при выборе лучшего варианта большую помощь ему оказывает этнолингвистика.

Ключевые слова: фразеология, детский фольклор, этнолингвистика, перевод

This work aims at researching the vocabulary having a thematic connection to the phraseology (parables and sayings) in children folklore in Czech and Ukrainian languages. There are many different methods of translation. Ethnolinguistics can help the translator to choose the best method.

Key words: phraseology, children folklore, ethnolinguistics, translation

V dnešním multikulturním světě jsme zvyklí hodně cestovat a poznávat cizí země, kulturu a mentalitu jejich obyvatel. V České republice žije velké množství Ukrajinců a stejně tak Ukrajina je nejen díky svým zeměpisným podmínkám a kulturnímu dědictví zemí, která láká české občany. V obou zemích se usazují cizinci, kteří zde mnohdy zakládají rodiny a svým dětem předávají nejen hodnoty své vlasti, ale i svého nového domova. V tu chvíli vyvstává potřeba vzdělávání nejen v jazykové oblasti, ale stejně tak i v rovině kulturní.

Současné překladové literatury, která by se věnovala **dětskému folkloru** (říkadla, rozpočítadla, hry aj.) a **dětské literatuře** (viz autoři např. Jiří Žáček, O. Д. Іваненко aj.) – v našem případě máme na mysli předškolní děti – sice není mnoho, ale je zřejmé, že požadavky na její vysokou kvalitu jsou zřejmé. Obecně známým je význam dětského folkloru jakožto žánru lidové slovesnosti pro vývoj dětské literatury. Zkoumání dětského folkloru s akcentem na mimořádnost jeho výchovných, estetických i fantazijních funkcí pro vývoj dítěte usnadňuje práci těm, kteří se dané tematice věnují.

Frazeologie a idiomatika (FI) jako jazykovědná disciplína se zrodila ve 2. pol. 20. století a studuje jazykové jednotky, které jsou lingvisty charakterizovány nejčastěji svojí ustáleností, reprodukovatelností, expresivitou a sémantickou nerozložitelností [2; 10; 12]. Od počátku vyčlenění FI jako specifické disciplíny se uplatnila „v názvosloví známá diglosia: v západných školách sa takmer bezvýnimocne hovorilo o *idióme, idiomatike* a prípadne aj o *idiomológii*, vo východných krajinách sa uplatnili novšie názvy *frazeologická jednotka a frazeológia*“ [5, 9]. Do dnešní doby panuje mezi lingvisty nejednotnost v otázce těch relevantních znaků frazeologických jednotek (FJ), které je vyčleňují z pravidelného jazyka.

Podíváme-li se stručně na výše uvedené, nejčastěji se vyskytující charakteristiky FJ, pod termínem ustálenost rozumíme následující: „Специфика фразеологической устойчивости – в сохранении структурно-семантической модели исходного сочетания, а не в консервации одного-единственного варианта“ [12, 11]. V takovém případě mohou tedy FJ tvořit různé varianty (lexikální, gramatické, kvantitativní aj.), např. ukr. *молоко коло губів не висохло / губи в молоці; з'явиться на світ [божий]*. Reprodukovatelnost charakterizuje FJ tak, že ji mluvíci nevytváří, ale používá jako již hotový obrat (např. ukr. *мало kwasу випив*); neznamená to však, že by FJ nemohla získávat nové významy (což se děje právě v literatuře či publicistice). Expresivita je ve většině případů díky své obraznosti znakem zcela zjevným (srov. ukr. *народитися в сорочці; вихлюнути з купелем і дитину*), na druhou stranu se může stát i poměrně subjektivním hodnocením jednotlivých FJ. Sémantická nerozložitelnost (díky níž začaly první kroky směřovat k osamostatnění frazeologie jako lingvistické disciplíny) je frazeology charakterizována jako „способность фразеологического значения быть эквивалентом слову“ [12, 16], což v praxi znamená, že v případě překladu mnohdy nacházíme lexikální ekvivalenty (ne synonyma), např. ukr. *убитися в пір'я – вирости*.

Za zakladatele FI je považován švýcarský lingvista Charles Bally. Tradičně se tato disciplína dělí na synchronní (jejíž počátky připadají právě na Ballyho a jeho lexikálně-sémantické zkoumání FJ) a diachronní; synchronní frazeologie zkoumá sémasiologickou, stylistickou a srovnávací stránku FJ, diachronní pak původ FJ a jejich etymologii. Významnou roli má i frazeografie, tedy teoretické a praktické sestavování slovníků.

Frazeologie napomáhá zodpovídat otázky, kladené pozemní disciplínou, kterou je **etnolingvistika**. Vzájemným vztahem kultury a jazyka se zabývali

filozofové už od 18. století (J. G. Herder, W. von Humboldt), nicméně etnolingvistika má svoje kořeny v USA (F. Boas, E. Sapir, B. L. Whorf). Mezi slovanskými lingvisty je na místě jmenovat význačného ukrajinského lingvistu O. O. Potebňu, který zdůrazňoval nutnost věnovat se při studiu jazyka také poznávání kultury, či ruského badatele a zakladatele moskevské etnolingvistické školy N. I. Tolstého. Ten charakterizuje etnolingvistiku jako disciplínu, „которая изучает язык сквозь призму человеческого сознания, менталитета, бытового и обрядового поведения, мифологических представлений и мифопоэтического творчества“ [13, 5]. Je zřejmé, že etnolingvistika díky svému zaměření na jazyk a duchovní kulturu napomáhá objasnění těch znaků, které poukazují na život našich předků. Výzkum v této oblasti za poslední roky zřetelně potvrzuje slova N. I. Tolstého o spojitosti frazeologie s etnografií, vždyť „первый и относительно ранний интерес к фразеологии у славян был вызван как раз стремлением увидеть во фразеологизмах отпечатки или осколки старого быта, обрядов и верований, воссоздать породивший их контекст и ситуацию“ [14, 373].

Otázkami etnolingvistiky se na Ukrajině zabývají lingvisté jako např. V. V. Žajvoronok, V. L. Konobrodskaja, v Rusku reprezentují tuto disciplínu jména jako např. S. M. Tolstaja, T. A. Agapkina a mnozí další.

V otázce **překladu** frazeologických jednotek v dětském folkloru a dětské literatuře existuje snad tolik názorů, kolik překladatelů se s touto problematikou setká. V našem příspěvku zmíníme teorie A. V. Fjodorova [15] a dvojice teoretiků překladu S. Vlachova – S. Florina [8].

A. V. Fjodorov (opírá se ve své klasifikaci o známou Vinogradovovu teorii rozdělení FJ na frazeologické srůsty, celky, spojení a výrazy) nabízí tyto způsoby překladu:

- za idiom ve výchozím jazyce (VJ) idiom v cílovém jazyce (CJ), srov. čes. *otec zmrzl při svatém Janě na ledě* a ukr. *дитя знайшлося під тином*;

- za frazeologický celek ve VJ ustálený výraz v CJ, srov. čes. *přijít o věneček* a ukr. *загубити вінець*;

- za frazém ve VJ volné slovní spojení v CJ, srov. čes. *bude chovat* a ukr. *бути вагітною*;

- za frazém ve VJ lexém v CJ, srov. čes. *mít hlavu v přilbě* a ukr. *уцалливо народитися*.

Předložené způsoby překladu v podstatě nabízejí překladateli poměrně volnou ruku v tom, že není vždy nutné se striktně držet nepsaného pravidla překládat idiom za idiom, pokud se tím samozřejmě nesníží sdělná hodnota textu; kromě úplných ekvivalentů tedy v mnoha překladech dětského folkloru a dětské literatury můžeme najít i ekvivalenty částečné.

Bulharští teoretikové překladu S. Vlachov a S. Florin ve své publikaci «Непереводимое в переводе» mluví o dvou způsobech překladu FJ (frazeeologický a nefrazeeologický) a vypořádávají s danou problematikou tímto způsobem:

Frazeeologický způsob:

- frazeologický ekvivalent (funkční i mimo překládaný kontext), srov. čes. *vyrůst z plenek* a ukr. *вирости з пелюшок*;
- částečný frazeologický ekvivalent (vyskytuje se výjimečně), srov. čes. *přijít na svět* a ukr. *побачити світ* (i ve významu *vyjít tiskem*);
- poměrný frazeologický ekvivalent (změna může být v morfologické či syntaktické rovině), srov. čes. *narodit se v kopřivách* a ukr. *знайти під тином*;
- individuální ekvivalenty (resp. kontextuální překlad, protože autorské novotvary nejsou jako obvyčejné FJ reprodukovatelné).

Nefrazeologický způsob:

- lexikální překlad (za FJ slovo), srov. čes. *sát* a ukr. *один як палець*;
- kalkování (přejímání hotových schémat, ač lze některé kalky řadit k frazeologickému způsobu překladu), srov. čes. *devátá voda z hrušek* a ukr. *десята (сьома) вода на киселі*;
- opisný (vysvětlující) překlad, srov. čes. *dědičnost* a ukr. *сини й дочки – одного дерева листочки*.

Daná klasifikace akcentuje vzájemný vztah mezi jednotkami VJ a CJ a upozorňuje mj. i na fakt, že překladatel může sklouznout k překladu FJ na úroveň slova v tom případě, pokud jednotku neidentifikuje, stejně jako v případě, kdy volnému slovnímu spojení přidá vlastnosti spojení ustáleného a překládá jej pomocí frazeologismu. Na druhou stranu můžeme oponovat tím, že varianta kompenzovat cizojazyčný prvek na jiném místě je v podstatě také řešením zvláště tzv. překladatelských oříšků, nicméně tento typ substituce „svádí ke zneužití“ [srov. 4, 132–133; 8, 187]. Nicméně oba bulharští autoři zdůrazňují, že není vždy nutné (a vhodné) překládat frazeologismus ve VJ za frazeologismus v CJ, a to i v tom případě, že slovník uvádí rovnocenný a shodný prvek – právě se zřetelem na celkový kontext. Shodují se na tom, že překladatel (zde do ruštiny) „должен из десятков вариантов выбрать единственный – тот, который бы выбрал автор, если бы писал по-русски“ [8, 198].

V tomto článku bereme za výchozí české FJ a vycházíme při srovnávání a hodnocení českých a ukrajinských jednotek z koncepce autorů Mokienko – Stěpanova – Malinski [12, 27–28], kteří uvádějí tyto mezijazykové frazeologické ekvivalenty:

- úplné, srov. čes. *narodit se pod šťastnou hvězdou* a ukr. *народитися під щасливою зорею*;
- částečné (např. rozdílný počet komponentů, odlišná struktura, spojovatelnost), srov. čes. *být v naději* a ukr. *бути при надії*;
- poměrné (zachování sémantického kritéria při částečné záměně obraznosti), srov. čes. *jejich dědeček a naše babička na sebe koukali přes plot* a ukr. *родичі через дорогу навприсядку*;
- frazémové analogy (s odlišnou obrazností, ale blízkou strukturou, obecným významem a stylistickým laděním), srov. čes. *mít hlavu v přílbě* a ukr. *народитися в сорочці*;

- bezekvivalentní frazémy (spojitost např. s reáliemi), srov. čes. *otec tu šel aprílem* a ukr. *знайшлося під тинном*.

V této koncepci se zřetelně vyděluje skupina FJ, které v sobě nesou národní kolorit a díky odlišné obraznosti popisují národní charakteristiky. Otázka rozlišení „svých“ frazeologismů a „přejatých“ není vždy jednoznačná (kritériem může být srovnání s neslovanskými jazyky); touto problematikou se zabývá např. M. Jankovičová, která správně poznamenává, že „фразеологізми, унаследованніе из древнерусского или праславянського языка, являються своїми также для других славянських языков, как, напр. *водити за нос* в рус., *водити за ніс* в укр., *vodit za nos* в чеш.“ a mezi „čistě“ ruské řadí Jankovičová obraty z literatury, např. *демянова уха* [16, 454].

Nevětné frazémy

Praktické příklady FJ v sémantickém poli *narození dítěte* byly vyexcerpovány z dětského folkloru, dětské literatury pro předškolní děti a také z frazeologických slovníků s cílem provést srovnávací analýzu českých a ukrajinských frazémů a ukázat na jejich bohatost a časovou proměnlivost, proto jsou uváděny i frazeologismy starší (archaické ani dialektní tvary však nejsou předmětem našeho zkoumání), vždy však ze spisovné vrstvy jazyka. Pozornost věnujeme i konkurenci frazémů s výrazy neidiomatickými. Nejde o vyčerpávající seznam FJ, ale o charakteristický výběr těchto jednotek v českém a ukrajinském jazyce.

Nevětné frazémy (mezi něž patří přirovnání a rčení) se do vět zapojují až v konkrétním kontextu a gramatika se mu přizpůsobují, např. čes. *odložit dětské střevíčky – Jana ještě neodložila dětské střevíčky*. V češtině je dělíme dále na nevětné frazémy s funkcí [3, 71]:

- slovesnou (např. ukr. *з'явитуся на світ*);
- jména v nominativu, vzniklé kombinací adjektiva a substantiva (např. ukr. *дитячі роки*);
- jména v nominativu, vzniklé kombinací substantiv (např. ukr. *улюбленець долі*);
- adverbialní, vzniklé kombinací substantiva a adjektiva, příp. několika substantiv v jiných pádech než v nominativu (např. čes. *od kolébky a kaše*);
- z neautosémantických komponentů (např. čes. *pro nic za nic*).

Přirovnání (ukr. *порівняння*) je základní obrazné pojmenování, které porovnává dva jevy na základě podobnosti nebo společných znaků (s použitím spojek *jako, než*). Má vlastnost metafory, oproti ní však nemají slova přenesený význam (srov. ukr. *як з води рости*).

Rčení (ukr. *примовка*) je takový typ frazému, jehož klíčovým slovem je sloveso. Začleňuje se do projevu (lze ho časovat) a mění se podle kontextu s tím, že napomáhá oživení jazykového projevu (jeho cílem není mravní poučení). Dle Vladimira Ivanoviče Dala je rčení „окольное выражение, переносная речь, простое иносказание, без суждения, заключения, применения“ [11, 4]. Často odráží především minulost a s ní spojené okolnosti, jako např. přírodní úkazy, venkovský život atd. (srov. ukr. *вирости з пелюшок*).

1. Frazesémantická skupina *mladý/mladá a nezkušený/nezkušená*

	<i>česky</i>	<i>ukrajinsky</i>
A	Mléko (ještě) teče po bradě. Mít ještě mléko na bradě.	(Ще) (материнє) молоко на губах / коло губів / під вусами не обсохло / не висохло). Молоко на губах (витри). Губи в молоці. З молоком на губах.
B	Snědl málo vtípné kaše.	Мало (ще) каші їв (з'їв) / мало квасу випив.
C	Být ještě malé škvrně / prcek.	Під стіл пішки ходити / бігати.
D	Nevědět, zač je toho loket.	Смаленого вовка не бачив / бачила.
E	Nebýt ostřílený.	Сириці мало в руках.
F	Držet se (stále) matčiny / máminy sukně. Držet se někoho za ručičku.	Держатися / триматися за спідницю (зубами). ---

Oba zkoumané jazyky (1A) mají prostředek, jak vyjádřit (s pohrdavým podtónem) hodnocení málo zkušeného mladého člověka. Ukrajinština nabízí více možností překladu, zdůrazňuje expresivní složku (*молоко на губах витри*), ekvivalence je částečná.

V dalším příkladu (1B) si připomeňme, že obilná kaše (spolu s chlebem) byla od nejstarších dob po bezmála tisíc let jednou ze základních potravin pro východní i západní Slované (a tudíž i pro děti, které po ní měly slít a růst); byla ale také synonymem slavnosti – v Novgorodském letopisu je zmíněna svatební hostina Alexandra Něvského. Původní význam slova *kaše* je *krupice*, jejíž drobné kuličky jsou zřejmým symbolem hojnosti (srov. např. házení mincí na české a ukrajinské svatbě). Ukrajinci dodnes říkají *каша – то мати наша* (srov. rus. *Хлеб и каша – пища наша*). Kromě faktu, že šlo o pokrm tradiční, hrála kaše významnou roli i jako jídlo rituální, např. během křtu dítěte (př. ukr. *бабка на кашу кличе = на хрестини*), kdy nevařila šestinedělka, ale porodní bába. Dále se s kaší (ukr. *коливо*) setkáváme během oslav jmenin, které se slavily víc než samotné narozeniny, při pohřbech (ukr. *кутя*), která je dodnes smutečným a vánočním jídlem [7], či během obřadů zaklínání Osudu [9] aj. FJ *мало квасу випив* zde chápeme jako relativní ekvivalent, ač se v českém prostředí *kvás* ve významu nealkoholického nápoje nevyskytuje.

Dále (1C, 1D, 1E) vidíme, že za české FJ se zřejmou expresivní složkou nacházíme v ukrajinštině výrazy, které vzhledem ke změně obraznosti odpovídají poměrným ekvivalentům. Ukrajinská FJ *нід стіл пішки ходити / бігати* je pro překladatele pochopitelná mj. také díky faktu, že západní i východní Slované znají přijímací ceremoniál, kdy pokládání dítěte na zem a jeho následně zvednutí otcem vyjadřovalo uznání dítěte za vlastní se všemi právními důsledky [6, 72] – v přeneseném slova smyslu je zřejmé, že se pod stolem *batolí malé dítě*. V této skupině si můžeme všimnout, že v obou jazycích nacházíme vyjádření *nezkušeného člověka* s negací už v lexikálním plánu (*nevědět / не бачити, nebyt / мало*).

Na závěr (1F) uvádíme FJ súplnou ekvivalencí (*držet se matčiny sukně*) s upozorněním na poslední příklad, kde v češtině při doslovném překladu, což bývá úskalí hlavně u příbuzných jazyků, může dojít k interferenci, srov. *držet se někoho za*

ručičku ≠ *держатися за руку* (v ukrajinštině znamená *dělat společně*).

V českém jazyce je zastaralý výraz *ještě dětinské střevíce neroztrhal(a)*, vyskytují se i hovorové výrazy jako *být mokrý za ušima*, *ještě běhat s cedůtkem*, *ještě mu leze cumel*.

V případě opozice *nezkušený/nezkušená – zkušený/zkušená* uvádíme v tabulce synonymické řady:

česky	ukrajinsky
Vyrůst z (dětských) plenek / z dětských střevíčků / odrůst dětským střevíčkům / odložit dětské střevičky.	Виходити з дитячого віку / вирости з пелюшок / убитися в пір'я / колодочки, палки.

2. Frazesešmantická skupina *dětství*

	česky	ukrajinsky
A	Od (útlého) dětství.	З дитячих років / з ранніх літ.
B	Od kolébky (a kaše). V kolébce / v plenkách. Od peřinky.	З / від колиски. З / від пелюшок. ---
C	Nasát spolu s mateřským mlékem.	Всмокнути / уввісати з молоком матері.

První FJ (2A) je z důvodu odlišné struktury ekvivalentem částečným, u druhého příkladu úplné ekvivalence (2B) vnímáme, že české frazeologismy (kromě v *plenkách*, což s oblibou používá publicistika) mají odstín zastaralosti (častěji se vyskytuje čes. *od malička*). Může to souviset s tím, že dnešní rodiče kolébky a vyšívane peřinky (srov. ukr. *від повивання*) téměř nepoužívají, na druhou stranu v jazyce není zakotveno spojení **od postýlky*. V daných FJ vidíme na základě souvislosti s krmením a uspáváním (*kaše, kolébka*), že dítě učí novým věcem matka (srov. pol. *колыбель „плацента“*) [13, 559]. S kolébkou jakožto rodinným symbolem je u Slovanů spojeno mnoho funkcí, které měly zajišťovat ochranu dítěte, např. pro jeho dobrý spánek se nejdříve dávala u východních Slovanů do kolébky kočka (srov. častý motiv kočky v ukolébavkách), západní Slované dbali zase na to, aby pod kolébkou neležela kočka, což bylo zlým znamením [9, 288; 6, 115]. Nicméně nepsaným pravidlem bylo, že se dítě kladlo do kolébky až po křtu, do té doby spávalo v posteli s matkou – ta před očistným rituálem tzv. úvodu v kostele zůstávala vystavena neustálému nebezpečí, a musela proto dodržovat přesná nařízení a systém pravidel [13, 561; 6, 106].

Poslední uvedená FJ (1C) ve významu *osvojit si v dětství* je taktéž úplným ekvivalentem a zdůrazňuje blízkost mezi matkou a dítětem pro jeho správný vývoj (srov. čes. *co se v mládí naučíš*).

3. Frazesešmantická skupina *těhotenství*

	česky	ukrajinsky
A	Být v jiném stavu / v požehnaném stavu / v okolnostech / v naději.	Бути вагітною / при надії. (Жінка) в очікуванні.
B	Čekat dítě / rodinu / přírůstek.	(Сім'я) в очікуванні дитини / малюка. Очікувати дитину.
C	Chodit s útězkem / břichem. Chodit s dítětem.	Ходити важкою / на вазі / бути у вазі / стати у вазі. ---
D	Nosit dítě pod srdcem. Nosit smrt za pasem.	Носити дитину під серцем. ---

Z důvodu tabuizace stavu těhotné ženy nacházíme výrazy (3A), které neoznačují těhotenství přímo (*je v okolnostech*). Eufemismus *být v jiném stavu* má strukturně-sémantický model (být) v + komponent charakterizující stav. Výraz *v pozeňnaném stavu* v dnešní době poněkud ustupuje FJ *být v naději*, v ukrajinském jazyce je přímo vnímám jako hovorový (*бути при надії*).

Další příklad (3B) úplné ekvivalence nabízí také připomenutí českých hovorových výrazů *dítě je na cestě*, (*ona, on, oni*) *bude (budou) chovat*.

V češtině existuje i zastaralý výraz *čeká se do kouta* (roh místnosti, kde se dřív rodilo); nově se v jazyce objevil idiom *chodit s břichem* (3C). Na Hané se mj. můžeme setkat s FJ *je těžká, obtěžkaná*, které koresponduje s ukr. *ходити важкою*. Polysémantický frazém *chodit s dítětem* (1. *být těhotná*, 2. *procházet se s dítětem*) zde zařazujeme v ukrajinštině jako bezekvivalentní, protože ve významu *být těhotná* se v daném jazyce nevyskytuje **ходити з дитиною*.

Těhotenství je v českých frazeologismech (3D) vnímáno jako očekávání a zároveň i jako stav, kdy je žena ohrožena smrtí: „Od zjištění otěhotnění byla žena vnímána jako někdo, kdo se ocitl v trvalém ohrožení“ [6, 35]. Z jedné strany mohlo jít v minulosti o nedostatečnou informovanost z hlediska lékařského (srov. ukr. *Смерть та родини не питають години.*), z druhé strany narážíme na složitý systém obyčejů a praktik, které musela žena a její nejbližší okolí dodržovat, aby se vyhnula působení negativních sil. Dle Navrátilové šlo o jakousi imaginární nečistotu v magickém slova smyslu [6]. Je zajímavé porovnat fakt, že dříve se těhotenství před okolím skrývalo, dnes se od prvního okamžiku vystavuje na odív.

Na závěr můžeme konstatovat, že z celkového počtu 22 českých frazeologických jednotek nacházíme v ukrajinštině 7 úplných ekvivalentů, 5 částečných, 5 poměrných, 1 frazémový analog a 4 bezekvivalentní jednotky (frazeosémantické skupiny v obou jazycích jsou zhruba stejně početné). Vzhledem k rozsahu příspěvku nebereme v tomto případě v úvahu kontextovost FJ (opíráme se pouze o fakt, že jde o excerpci z textů dětského folkloru či dětské literatury). Ukrajinština hodně pracuje s obrazností (*убитися в колодочки*), oba jazyky se nebojí hovorových výrazů (*dítě je na cestě*). V hodnocení přihlížíme i k faktu, že pro děti předškolního věku je dětský folklor i dětská literatura záležitostí poslechovou; na základě výše uvedených příkladů vidíme, že překladatel má dost variant, z jakých může vybírat, aby se překlad stal mostem mezi čtenářem a národem, který v díle představuje to nejcennější, co má – své kulturní hodnoty.

LITERATURA:

1. Čermák F. a kol. Slovník české frazeologie a idiomatiky I-IV. – Praha: Academia, 2009; 2. Filipec J., Čermák F. Česká lexikologie. – Praha: Academia, 1985; 3. Grepl M. a kol. Příruční mluvnice češtiny. – Praha: LN, 1997; 4. Levý J. Umění překladu. – Praha: Ivo Železný, 1998; 5. Mlacek J. Paremiológia – frazeológia – idiomatika // Parémie národů slovanských II. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Ostravě ve dnech. – 10.–11.11.2004. Ostrava, 2005. – S. 5–13; 6. Navrátilová A. Narození a smrt v české lidové kultuře. – Praha: Vyšehrad, 2004; 7. Pešek P. Ruská kuchyně v proměnách doby. Gastro-etno-kulturní studie. – Praha: Pavel Mervart, 2007; 8. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – М.:

«Международные отношения», 1986; **9. Жайворонюк В.В.** Знаки української етнокультури. Словник-довідник. – К.: «Довіра», 2006; **10. Мокиєнко В.М.** Славянська фразеологія. – М.: «Высшая школа», 1989; **11. Мокиєнко В.М.** Загадки русской фразеології. – Санкт-Петербург: «Авалон, Азбука-классика», 2007; **12. Мокиєнко В.М., Степанова Л.И., Малински Т.** Русская фразеологія для Чехов. – Оломоуц: «Издательство Университета им. Палацкого», 1995; **13. Толстой Н.И.** Славянские древности. Этнолингвистический словарь. – М.: «Международные отношения», 1995; **14. Толстой Н.И.** Язык и народная культура. Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике. – М.: «Индрик», 1995; **15. Федоров А.Б.** Основы общей теории перевода. – М.: «Высшая школа», 1968; **16. Янковичова М.** Свое и чужое во фразеології языка: проблемы определения // *Rossica Olomucensia* 38. – Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. – S. 453–460; **17. Яреценко А.П.** та кол. Сучасний фразеологічний словник української мови. – Харків: «Топсінг Плус», 2010.

Шкелебей В.В. (Київ, Україна)

Образи міфічних, диких та свійських тварин в китайських прислів'ях та приказках

Не зважаючи на велику кількість досліджень китайських паремій вітчизняними і зарубіжними вченими, даний жанр усної народної творчості ще недостатньо вивчений.

Ключові слова: фольклор, китайські паремії, міфологія, образи тварин, символіка.

Не смотря на то, что китайские пословицы и поговорки не раз были предметом исследовательских работ отечественных и зарубежных ученых, данный жанр усного народного творчества по-прежнему остается недостаточно изученным.

Ключевые слова: фольклор, китайские пословицы, мифология, образы зверей, символика.

Although the theme of Chinese proverbs was studied by the Ukrainian and foreign scientists, the question of this language phenomenon remains open and very popular nowadays.

Key words: folklore, Chinese proverbs, mythology, dragon, symbolism.

Чималий інтерес викликає у європейців китайська фольклористика. Творча діяльність китайського народу, так само як і українського, зафіксована та змальована в художньому та декоративно-прикладному мистецтві, музиці та поезії. Прислів'я і приказки різних народів – давній жанр усної народної творчості, і китайські паремії не виняток. У них зібрано багатий життєвий досвід найдавнішого народу в світі, закладено глибокий зміст. Тут ми спробуємо розглянути китайські паремії за зооморфною тематичною групою.

Найчастіше у групі китайських прислів'їв про тварин зустрічається слово *дракон*. Перш за все з'ясуємо, хто такий дракон у китайській міфології і яку роль йому відведено у китайській фольклористичі. Дракон – найшановніша тварина в Китаї з давніх часів. У більшості зразків народної мудрості Китаю об'єктами порівняння є представники флори й фауни, географічні назви,